

Retaule de Sant Esteve Protomàrtir de l'església parroquial de Granollers

Granollers

Ubicació

Comarca: Vallès Oriental
Lloc/Adreça: Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), Parc de Montjuïc, s/n.
Barcelona
Museu de Granollers. Carrer d'Anselm Clavé, 40-42. Granollers.
Alçada: 146

Coordenades:

Latitud: 41.60705
Longitud: 2.28843
UTM Est (X): 440708
UTM Nord (Y): 4606393

Classificació

Número de fitxa 08096 - 206
Àmbit: Patrimoni moble
Tipologia Objecte
Estil / època: Medieval Gòtic
Segle XV
Any 1495-1500
Autoria de l'element: Grup Vergós (Pau Vergós, Rafael Vergós); Joan Gascó; Mestre de l'Alliberament de Galceran
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Religiós i/o funerari
Observacions protecció: Col·leccions del Museu Nacional d'Art de Catalunya
Accés Restringit

Ús actual: Científic/Lúdic/Cultural
Titularitat Pública
Titular: Museu Nacional d'Art de Catalunya
Fitxes associades:
[Església parroquial de Sant Esteve](#)
[Col·leccions del Museu de Granollers](#)
Autoria de la fitxa ARQUEOCIÈNCIA - J. M. Huélamo
Data de registre de la fitxa: dj., 01/11/2001 - 01:00
Autoria de la darrera revisió: Jordi Piñero Subirana
Data de la darrera revisió: dj., 01/02/2024 - 10:48

Descripció

Retaule gòtic que originàriament es trobava a l'altar major de l'església parroquial de Sant Esteve de Granollers i que avui pertany al Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), per bé que algunes de les taules han estat dipositades al Museu de Granollers. És obra del taller dels germans Pau i Rafael Vergós, però també hi van intervenir altres artistes. De fet, l'autoria específica ha estat motiu de moltes interpretacions. Se'n conserven tretze taules, de les quals nou van ser pintades pel taller dels Vergós. Les altres quatre, que formaven part del guardapols, s'atribueixen a Joan Gascó, possiblement subcontractat pels Vergós. I encara hi va intervenir també l'anomenat Mestre de l'Alliberament de Galceran.

El retaule es pot datar entre 1495 i 1500. La temàtica narrativa del cos principal se centra en l'hagiografia del sant, amb escenes de la seva vida i altres relatives a narracions posteriors relacionades amb els seus miracles. La iconografia de les taules de la predel·la està dedicada al cicle de la Passió de Jesús. Estilísticament, es pot classificar d'estil gòtic flamenc, en continuïtat amb l'escola de Jaume Huguet, de qui els Vergós van ser deixebles i col·laboradors.

L'estructura originària del retaule s'ha pogut deduir força aproximadament. Segons Francesc Ruiz Quesada, era un retaule de cinc carrers més predel·la i guardapols. Al carrer central s'hi hauria ubicat el Calvari a la part central de l'àtic, sota del qual hi hauria hagut probablement una talla exempta del sant i, a sota, separant la predel·la en dos blocs, un espai on ubicar el sagrari. Als costats hauria tingut dues portes per accedir al reraltar. Els altres quatre carrers serien de vuit taules (de les quals se'n conserven sis) dedicades al cicle figuratiu de sant Esteve. La predel·la, dedicada a la Passió, estaria formada per quatre taules separades en dos blocs, de les quals avui se'n conserven tres. Per últim, el guardapols hauria hostatjat quatre taules amb imatges dels profetes.

Queda clar, però, que manquen algunes taules per a completar el retaule: a la predel·la manca una taula i del cos central mancaria, com a mínim, el martiri del Sant i amb moltíssima seguretat, dues o tres més. També manquen les portes laterals del retaule, si era similar als altres de l'època (DANTÍ, 1997).

Observacions:

Taules conservades:

Al cos central: "El Diable suplanta Sant Esteve nounat" (MNAC, 15.876); "El bisbe Julià troba Sant Esteve infant abandonat davant la seva porta i Sant Esteve ordenat diaca pel bisbe Julià" (MNAC, 24.144); "Invenció del cos de Sant Esteve" (MNAC, 24.145); "Exaltació de Sant Esteve" (MNAC,

24.148); "Exorcisme d'Eudòxia, filla de l'emperador bizantí Teodosi, davant el sepulcre de Sant Esteve" (MNAC, 24.146); "Alliberament del cavaller Galceran de Pinós" (MNAC, 24.147). Al coronament es trobava la taula "Calvari" (MNAC, 24.153). A la predel·la hi havia les taules titulades "Sant Sopar " (MNAC, 24.154); "Oració a l'hort" (MNAC, 24.154); "Camí del Calvari" (MNAC, 24.154). Al guardapols hi havia quatre taules que s'han atribuït a Joan Gascó es tracta de les següents: "Profeta Moisès" (MNAC, 24.149); "Profeta David" (MNAC, 24.150); "Profeta Isaïes" (MNAC, 24.151) i "Profeta Abraham" (MNAC, 24.152).

A més del retaule de Sant Esteve al MNAC se'n conserva també un de dedicat a Sant Sebastià i Sant Eloi, també originari de l'església parroquial de Granollers. Es tracta d'un retaule de petites dimensions format per dos cossos d'un carrer cadascun i una predel·la. En el cos central s'hi representen escenes de la vida dels sants i en el coronament, el Calvari de Crist. L'estructura del retaule està separada per senzilles columnetes i està rodejada per un guardapols. La predel·la està formada per cinc escenes (MNAC, 15.905), (DANTÍ, 1997).

L'existència d'un altar dedicat a aquests sants està documentada ja el 1498. El 1600 existeix la nota d'un retaule dedicat a aquests sants que pertany a la confraria dels ferrers. Va ser retirat de la seva capella el 1879, ja que hi havia gran quantitat de gent els dies de festa i es podia espatllar. Aquest retaule va ser venut conjuntament amb el de Sant Esteve (DANTÍ, 1997).

Història

Aquest retaule és obra del taller dels germans Pau i Rafael Vergós. Es desconeix la data exacta del contracte, però la cronologia més raonable la situa entorn dels anys 1495 i 1500. Fou contractat per 500 lliures a Pau Vergós. Quan Pau Vergós va morir, el 1495, el treball fou encarregat al seu germà Rafael Vergós, que va finalitzar la pintura el 1500. L'historiador Josep de Manjarrés va ser el primer a emplaçar la cronologia a les acaballes del segle XV, situant l'origen primigeni a l'església parroquial de Granollers, construïda el 1480.

La nissaga de pintors Vergós va estar clarament influïda per Jaume Huguet. El primer Vergós documentat fou Jaume Vergós I (1425-1460). El seu fill Jaume Vergós II es dedicà, especialment, a feines de pintura decorativa (com el seu pare). Va morir el 1503. Va heretar el càrrec de pintor de la ciutat de Barcelona a la mort del seu pare i va intervenir en la decoració del Palau Reial (1464). Va ocupar diversos càrrecs públics i apareix molt poc relacionat amb pintura de retaules. Va tenir dos fills Pau i Rafael que, probablement, es van formar en el taller de Jaume Huguet. Pau va morir molt aviat i el seu germà Rafael va acabar les obres que va deixar inacabades, com el propi retaule de Granollers (DANTÍ, 1997).

El retaule de Sant Esteve va continuar a l'altar major de l'església de Granollers fins que va ser desmuntat el 1775 i fou reemplaçat per un de barroc, procedent de la basílica de la Mercè de Barcelona. Alguns compartiments del retaule van participar en l'Exposició d'Arts Sumptuàries que es va celebrar a l'edifici de la Universitat de Barcelona el 1877.

El retaule, però, va ser propietat del municipi de Granollers fins que el 1917 la Junta de Museus de Barcelona, després d'una llarga negociació, va comprar les tretze taules que custodia actualment. El procés de compra va ser complicat perquè els propietaris en un principi demanaven un preu molt alt, ja que l'objectiu va ser contribuir a sufragar la construcció del nou Hospital de Granollers. Finalment les peces del retaule es van incorporar al museu i varen ser exposades oficialment el 1918. Avui aquest retaule continua al Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), per bé que algunes peces han estat cedides al Museu de Granollers.

Bibliografia

BAULIES I CORTAL, Jordi (1965). *Granollers*. Barcelona, Biblioteca Selecta, volum. 372.

DANTÍ RIU, Jaume (comissari); RUIZ QUESADA, Francesc (1997). *Entra a l'església gòtica de Granollers*, Granollers, Museu de Granollers.

DDAA (2009). Museu Nacional d'Art de Catalunya. Florència: Mnac i SCALA GROUP S.P.A.

GARRIGA, Joaquim (1998). "L'antic retaule major de sant Esteve de Granollers, dels Vergós", a *Lauro: revista del Museu de Granollers*, 1998, Núm. 15, pp. 15-35.

SANPERE MIQUEL, Salvador (1915). "[El retaule de Granollers](#)", a *Vell i Nou*, 7.

TINTÓ SALA, Margarita (1990). El retaule gòtic de Sant Esteve de Granollers.

YEGYAS GASSÓ, Joan (2019). "Un retaule major per a Granollers (1492-1500)", Catàleg *Retorn a Granollers del retaule gòtic de sant Esteve*, Museu de Granollers, Ajuntament de Granollers, pp. 35-49.

Enllaços d'interès:

[Museu Nacional d'Art de Catalunya \(MNAC\)](#)

[L'antic retaule major de sant Esteve de Granollers, dels Vergós](#)

[Un retaule major per a Granollers \(1492-1500\)](#)

